

4. melléklet - KAP-RD57-LEADER Helyi felhívás

Útmutató a LEADER hozzáadott érték bemutatásához és értékeléséhez

A dokumentum célja a LEADER módszer alkalmazásából származó hozzáadott érték bemutatása, valamint segítség nyújtása a magyarországi LEADER Helyi Akciócsoportok (a továbbiakban: HACS) és kedvezményezettjeik számára a hozzáadott érték megfelelő leírásához, igazolásához, ellenőrzéséhez a 2023-2027-es támogatási periódus alatt.

Jogalap:

Az (EU) 2021/2115 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a KAP stratégiai tervek értékelése, valamint a monitoringhoz és értékeléshez szükséges információnyújtás tekintetében történő végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, az Európai Bizottság (EU) 2022/1475 végrehajtási rendeletének (a továbbiakban: végrehajtási rendelet) 2. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

"A tagállamok a következőképpen végzik el a KAP stratégiai terveiknek az (EU) 2021/2115 rendelet 140. cikkének (1) bekezdésében foglaltak szerinti végrehajtási időszaki értékelését:"

*"d): a tagállamok értékeléssel kapcsolatos igényei alapján és a KAP stratégiai terv beavatkozási logikájára és végrehajtására figyelemmel a tagállamok adott esetben a KAP stratégiai tervben meghatározott egyedi beavatkozásokat vagy témákat is vizsgálják, többek között az (EU) 2021/2115 rendelet 109. cikke (2) bekezdésének a) pontjában említett környezet és éghajlatvédelmi struktúrát, az említett rendelet 3. cikkének 15. pontjában meghatározott **LEADER hozzáadott értékét**, az említett rendelet 126. cikkében említett KAP-hálózatokat vagy az említett rendelet 3. cikkének 9. pontjában meghatározott agrár-tudásátadási és -innovációs rendszert (ATIR)"*

A fentiekből következően az Irányító Hatóság (továbbiakban: IH) köteles elvégezni a LEADER hozzáadott érték értékelését, melyhez a végrehajtási rendelet 14. cikke, valamint VII. melléklete tartalmazza a részletszabályokat.

Annak érdekében, hogy az IH eleget tudjon tenni a fent említett értékelési kötelezettségének, szükséges az egyes LEADER műveletek hozzáadott értékének vizsgálata és igazolása, amit a helyi igények, specialitások és maguk a műveletek ismeretében a HACS-ok képesek teljesíteni. Ezért az IH a Közös Agrárpolitikai Stratégiai Tervben (a továbbiakban: KAP ST), annak 2024. évi első módosításával előírta azt a kötelezettséget, miszerint a HACS-oknak a LEADER hozzáadott értéket minden támogatott művelet esetén vizsgálni és igazolni szükséges.

A hozzáadott érték HACS-ok által történő vizsgálatához az is szükséges, hogy az egyes LEADER pályázati felhívások alapján támogatott műveletek leírásában egyértelműen megjelenjenek azok a tényezők, melyek esetén értelmezhető a hozzáadott érték. **A LEADER hozzáadott érték meghatározása, bemutatása és értékelése**

A LEADER hozzáadott értéke a LEADER-módszer megfelelő alkalmazásával elért előnyöket foglalja magába, összehasonlítva azokkal az előnyökkel, amelyek a módszer alkalmazása nélkül is elérhetőek lettek volna.

Példa: Egy egyszerű beruházási támogatásnak, mely más programból/intézkedésből is támogatható lehet, nincs LEADER hozzáadott értéke. Ugyanakkor, ha egy beruházás a LEADER program keretében olyan módon valósul, hogy annak eredményéből további társadalmi előnyök származnak, akkor annak kapcsán értelmezhető a hozzáadott érték.

A LEADER hozzáadott értéke nem csupán a társadalmi előnyökben nyilvánulhat meg, három összetevő kombinációjából származik (a végrehajtási rendeletben a monitoring és értékelési adatok a LEADER hozzáadott érték három összetevőjét követik):

1. **A társadalmi tőke javítása**, amely magában foglalja a társadalmi szervezet olyan jellemzőit, mint a hálózatok (HACS-ok), a normák és a társadalmi bizalom, amelyek megkönnyítik a koordinációt és az együttműködést a kölcsönös előnyök érdekében. A jobb társadalmi tőke elemei közé tartoznak a közös elméleti és gyakorlati alapok, a kölcsönös támogatás és bizalom, a bővített tudás, a megosztott készségek és képességek, valamint a jól kiépített hálózatok, amelyek megkönnyítik a LEADER-területen belüli és a területek közötti együttműködés minőségét.
2. **Javuló végrehajtás**, amely egyaránt kiterjed a helyi és a többszintű végrehajtásra. A többszintű végrehajtás különösen a LEADER végrehajtásában részt vevő kormányzati és nem kormányzati szereplők (LEADER stakeholderok) közötti horizontális és vertikális kölcsönhatásokat foglalja magában uniós, nemzeti, regionális és helyi szinten. A jobb kormányzás elemei közé tartozik a helyi szintű együttműködés irányítása, az érdekelt felek bevonása a döntéshozatalba, valamint a köz- és magánforrások kezelésének képessége.
3. **A program/stratégia végrehajtásának javuló eredményei és hatásai** a LEADER-módszer alkalmazása során a helyi igények kielégítése és az EU/nemzeti/regionális közös agrárpolitika célkitűzéseivel való hozzájárulás érdekében. A javuló eredmények és hatások megnyilvánulhatnak a hatékonyabb forrásfelhasználásban, a fenntarthatóbb műveletekben, az innovatívabb műveletekben, valamint a helyi igényekhez igazított műveletekben.

A fenti példában említett társadalmi hasznossággal bíró LEADER beruházási támogatás esetén értelmezhető a **jobb eredmény** a beruházási elemeken túlmutató további előnyök miatt, továbbá a **javuló végrehajtás**, abban az esetben, ha az adott művelet megvalósítása több helyi szereplő összefogásával, közös munkával jár. A **társadalmi tőke javítása** elsősorban az együttműködésekre épülő műveletek és hálózatépítés esetén lehet értelmezhető.

A LEADER hozzáadott értékének összetevőiből származó előnyök a teljesség igénye nélkül a következők lehetnek:

A társadalmi tőke javítása:

- hálózatok létrehozása, erősítése és kiterjesztése a HACS-on belül-kívül (beleértve a közvetlen és közvetett kedvezményezetteket, HACS tagokat, HBB tagokat);
- a partnerek tényleges részvétele a HACS ülésein és a részvétel minősége; formális és informális kapcsolatok a tagok között; a tagok közös akciói;
- bizalom a helyi akciócsoport tagjai és a szélesebb nyilvánosság között;
- közös értékek, identitástudat a HACS területén.

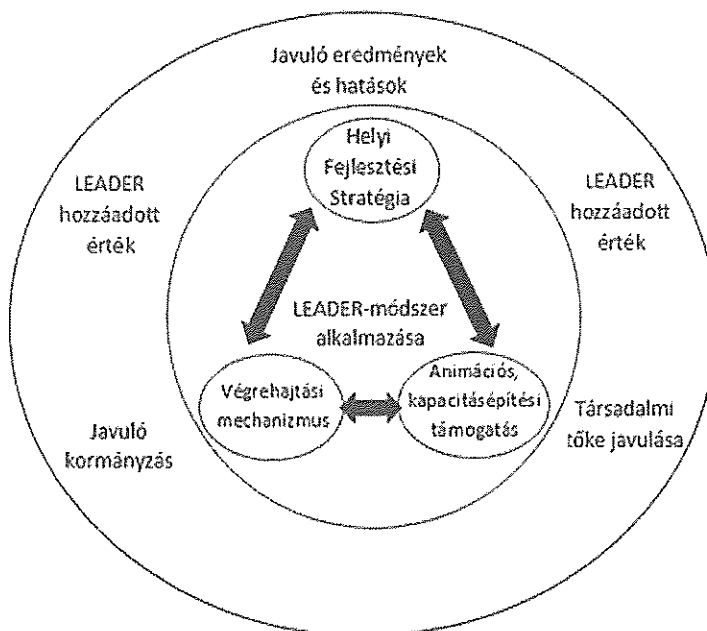
Javuló végrehajtás:

- átláthatóság és befogadókészség fejlesztése;
- a HACs-ok kommunikációs eszközeinek fejlesztése;
- jobb projektmenedzsment és monitoring;
- a HACs munkatársak fejlesztése (innováció, oktatás, hálózatfejlesztés);
- konfliktuskezelés

Javuló eredmények és hatások (művelet szint):

- a műveletek közötti kapcsolatok és szinergiák (különösen a készségek fejlesztése és a fizikai befektetések kombinációja, az ágazatok közötti szinergiák);
- helyi gazdasági/környezeti/társadalmi célkitűzésekre reagáló műveletek;
- olyan igények kielégítése, amelyeket nehéz lenne megtenni a LEADER-en kívüli megvalósítással;
- együttműködésben alapuló műveletek vagy közösségi előnyökkel, jobb fenntarthatósággal járó műveletek;
- komplex politikai stratégiákra reagáló, animációval vagy kapacitásépítéssel alátámasztott műveletek (pl.: mint a klímaváltozás, biodiverzitás, digitalizáció, Termőföldtől az asztalig stratégia);
- fenntartható munkahelyeket teremtő műveletek vidéki területeken;
- innovációs tartalom és az újszerű digitális technológiákra való reakció;
- szociális gazdálkodás, egyéb társadalmi hasznosság a műveletből eredően;
- a helyi értéklánc több szereplője számára előnyös a művelet;
- környezeti és társadalmi átalakuláshoz való hozzájárulás;
- helyi egyedi területi javak felbecslése és kihasználása.

Ezeket az előnyöket **HACs szinten** például hálózatépítés, jó gyakorlatok megosztása, képzések, a kiválósági/tanulávek/útmutatók elkészítése stb. révén lehet biztosítani.

1. ábra A LEADER hozzáadott értéke

Forrás: Evaluation Helpdesk for Rural Development (2017)

Mivel a hozzáadott értéknek minden támogatott művelet esetében igazoltnak kell lennie, kiemelten fontos a műveletek, projekttervek megfelelő kidolgozottsága és azok HACs-ok általi vizsgálata, amennyiben projektterv benyújtása kötelező. Annak érdekében, hogy a LEADER hozzáadott értéke értékelhető legyen a HACs-ok által, fontos, hogy a pályázati anyagokban is egyértelműen megjelenjenek olyan elemek, melyek mérhetővé teszik azt.

Az IH javaslatok a kedvezményezettek és a HACs-ok számára annak kapcsán, hogy miként mutassák be tervezett műveleteik hozzáadott értékét:

A LEADER programban támogatott műveletek esetén a hozzáadott érték összetevői közül a **társadalmi tőke jobb tétele és a jobb eredmények és hatások** érvényesülhetnek elsősorban. Célszerű a pályázati anyagokban minden olyan tényezőre kitérni, melyek a fentebb említett előnyök valamelyikének teljesülésével, vagy egyéb módon kifejezik a hozzáadott értéket.

Fontos, hogy sem a fenti lista, sem az alábbi javaslatok nem kizárólagos jellegűek. Előfordulhat, hogy egy adott művelet rendelkezik olyan LEADER hozzáadott értékkel, mely nem került nevesítésre jelen útmutatóban. Emiatt is kiemelten fontos a kedvezményezett és a HACs egyeztetése a témában még a támogatási kérelem benyújtását megelőzően.

A LEADER hozzáadott érték abban az esetben is értelmezhető, amikor egy művelet kizárólag LEADER pályázati felhívás keretében lehet támogatható, egyéb forrásból nem. Ilyen esetben célszerű erre kitérni a támogatási kérelemben, a művelet szükségességének bemutatása

mellett.

A társadalmi tőke jobbá tétele művelet szinten:

Javasoljuk a pályázati dokumentációban bemutatni az adott művelet helyi társadalomra gyakorolt várható hatását. Ennek keretében érdemes minden olyan, a helyi társadalomra hatást gyakorló tényezőt leírni, mely a LEADER módszer alkalmazása nélkül nem lenne elérhető, pl.:

- Ha a művelet keretében több különböző helyi szereplő működik együtt, melyek több különböző ágazatot képviselnek, mutassa be az egyes szereplőket és azt, hogy melyik ágazatot képviselik és mivel járulnak hozzá a művelet végrehajtásához.
- Amennyiben a művelet helyi szereplők közötti, vagy helyi társadalom számára nyújtott tudásátadást tartalmaz, mutassa be a célcsoportot, a tudásátadás formáját, témáját és a várható eredményt.
- Önkéntes munkát tartalmazó művelet esetén mutassa be a tervezett munka jellegét, írja le a dolgozók várható számát és a munkával töltött idő mértékét.
- Ha a művelet hozzáadott közösségi hasznossággal is bír (pl.: egy beruházás tárgyát közösségi célra is fordítják), mutassa be annak tartalmát és célcsoportját, valamint a tervezett megvalósítás részleteit.
- Olyan művelet esetén, melynek eredményeként a helyi identitás-érzés erősödik, a település vonzereje nő, vagy helyi jellegzetességekhez kapcsolódik, mutassa be a művelet indokoltságát, várható, társadalomra és környezetre gyakorolt hatását.
- Esélyegyenlőségi programhoz kapcsolódó műveletek esetén mutassa be, hogy mely programhoz és milyen módon kapcsolódik a művelet. Mutassa be a célcsoportot és a végrehajtás célcsoportra gyakorolt várható hatást.
- Ha a művelet közösségi rendezvény szervezését foglalja magába, mutassa be annak témáját, célcsoportját, és amennyiben releváns, a helyi társadalomra gyakorolt hatását (pl.: helyi identitás-érzés erősítése, hagyományőrzés, ismeretterjesztés, gazdasági előnyök).
- Szociális gazdálkodáshoz kapcsolódó műveletek esetén alapvetően értelmezhető a LEADER hozzáadott értéke, viszont érdemes figyelemmel lenni arra, hogy a KAP ST más beavatkozásából is támogatható a szociális gazdálkodás, bizonyos feltételek mellett. Ebben az esetben szükséges leírni, hogy a tervezett művelet miért nem lehetne támogatható a KAP ST RD50_R10_SEC_77 - Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért c. beavatkozása alapján.

Jobb eredmények és hatások művelet szinten:

Javasoljuk a műveleti dokumentációban bemutatni mindazon tényezőket, melyek alapján megállapítható, hogy a művelet LEADER program keretében megvalósítva kedvezőbb eredménnyel bír, mintha az más támogatási struktúra alapján kerülne végrehajtásra. A kedvezőbb eredmény alatt a helyi szükségletek, specialítások és igények szerinti megalapozottságot, valamint a hatékonyabb forrásfelhasználást, jobb fenntarthatóságot és az innovációt értjük. Ezen tényezők bemutatásához javasoljuk az alábbi példák figyelembevételét:

- Amennyiben a művelet helyi fejlesztési tervhez, vagy egyéb fejlesztéspolitikai stratégiához kapcsolódik, mutassa be, milyen szükségletet elégít ki a művelet a tervezett megvalósítás részletezésével. Amennyiben a politikai stratégiák tervezőivel (pl.: önkormányzat) történtek egyeztetések, írja le azok számát, helyét, idejét és az egyéb releváns részleteket.
- Egy művelet akkor is reagálhat helyi szükségletekre és igényekre, ha azok nincsenek fejlesztési dokumentumban megfogalmazva. Ebben az esetben mutassa be és indokolja meg azokat a helyi igényeket, melyekre a művelet közvetlenül reagál.

- Vidéki munkahelyteremtéssel járó műveletek esetén írja le az új munkahelyek számát és jellegét. Az ilyen jellegű műveletek esetén célszerű szem előtt tartani a fenntarthatóság elvét is az új munkahelyek kapcsán és leírni a művelet viszonyát a fenntarthatósággal.
- Elsősorban az árutermeléshez és értékesítéshez kapcsolódó műveletek esetén mondható el, hogy a helyi értéklánc több szereplője számára előnyök. Ebben az esetben mutassa be az értéklánc szereplőit, írja le, hogy mely szereplő milyen szerepet vállal a művelet végrehajtásában és milyen előnye származik a végrehajtásból, illetve a művelet eredményéből.
- Vidéki fiatalok helyben tartását eredményező műveletek esetén mutassa be, milyen előnyei származnak a helyi fiataloknak a végrehajtásból és az eredményekből.
- Amennyiben releváns, mutassa be a művelet innovációs tartalmát és a felhasznált digitális technológiát.
- A helyi egyedi javak, értékek és erőforrások felmérését és fenntartható kihasználását eredményező műveletek esetén részletesen írja le felmérés menetét és a fenntartható felhasználás módját.

Az egyes műveletek kapcsán a hozzáadott érték vizsgálatát a HACS delegálhatja más, a HACS-tól részben, vagy teljesen független értékelő csoport részére is. Az értékelő csoport lehet akár a Helyi Bíráló Bizottság, vagy egy külső szereplőket is magába foglaló munkacsoport. Az értékelő csoport javaslatot fogalmazhat meg az egyes műveletek kapcsán azok LEADER hozzáadott értékének elfogadhatóságáról. Azonban a műveletek elbírálása a hozzáadott érték alapján - a támogatási döntésekhez hasonlóan - kizárólag a HACS hatásköre.